

► ► ►
caucions a l'hora de territorialitzar els impostos que s'hi recaptin i la inversió i la despesa públiques que s'hi realitzen i, esclar, disposar prèviament de la informació. En el cas espanyol, l'Agència Tributària controla informàticament tots els ingressos dels contribuents quasi en temps real, per petits que siguin, i és, en aquest aspecte, de les més avançades del món. Els contribuents, però, sabem ben poca cosa d'on van a parar i què es fa amb els nostres impostos en termes de distribució territorial, ja que a les pàgines web de l'agència esmentada i dels diferents ministeris les estadístiques de recaptacions territorialitzades són escasses i antiquades, i hi ha encara menys informació referida a on gasta i inverteix l'Estat en les diferents comunitats autònomes.

Si la transparència és un indicador de la qualitat d'una democràcia, aquesta opacitat estadística oficial diu ben poca cosa sobre el govern central espanyol en ple segle XXI i contrasta amb la pràctica habitual dels Estats més descentralitzats, sobretot ara que des de Madrid s'insisteix tant a ser l'Estat "més descentralitzat del món". Guillem López-Casasnovas i J. Castellanos (2003), per cert, han quantificat el pes del govern central en el total de la despesa pública a l'Estat espanyol en un 62,1% l'any 2003, enfront d'un 52% de pes dels governs centrals d'un conjunt d'Estats federals.

Pel que fa a la imputació territorialitzada dels ingressos cal depurar el que es coneix com a *efecte seu*: tal com es fa a tots els països, en el cas espanyol aquest efecte és especialment important a la CAM, perquè a la capital de l'Estat hi ha domiciliades moltes empreses que hi tenen la seu però que produeixen i facturen en altres comunitats i fins i tot en altres països. Una estimació de fins a quin punt aquest efecte és molt gran en el cas espanyol la tenim en el fet que l'any 2000 a la CAM s'hi van recaptar 8 dels 17 bilions de pessetes que va ingressar el ministeri d'Hisenda (pàgines 512 i 523, memòria tributària, Agència Tributària, 2000: per cert, darrer any disponible a la web); això suposa un percentatge molt superior al 17,5% que la CAM va aportar al PIB espanyol l'any 2000. Ai-

xí, per exemple, en operar Repsol a tot el món i liquidar l'impost de societats a Madrid sobre els seus 2.000 milions d'euros anuals de benefici, Esperanza Aguirre fa una demagògia colossal quan afirma que aquests són "impostos pagats pels madrilenys".

Existeix el risc, per tant, que a la balança madrilenya els impostos imputats a la CAM siguin molt més alts que els realment aportats. En aquest sentit, Julio Alcaide depura millor aquest efecte que Ezequiel Uriel. En el primer cas els ingressos públics recaptats a la CAM són fins i tot lleugerament inferiors als de Catalunya, tal com per lògica econòmica correspon a una menor població i PIB (gràfic 3). Uriel, en canvi, assigna a la CAM una aportació més gran d'impostos al total estatal que la de Catalunya, i aquest és el primer fonament de l'astròmic dèficit fiscal que l'autor assigna a la capital de l'Estat.

Madrid "centrifuga" la despesa

És en la imputació territorialitzada de les despeses on cal tenir presents els dos criteris de territorialització abans esmentats. En l'enfocament del flux monetari el criteri fonamental és el de la imputació directa de la inversió i la despesa en el territori on aquesta es realitza; així, tota la inversió i la despesa duta a terme pels "serveis centrals" se sol imputar majoritàriament a Madrid, llevat dels casos en què hi ha informació que permet d'imputar-la a altres comunitats (Castells i altres, 2000). Segons l'enfocament del flux del benefici, en canvi, la inversió i la despesa s'assignen territorialment en funció dels "beneficiaris potencials", no pas en el lloc on aquestes es duen a terme físicament. Així, per exemple, els 22.000 milions de pessetes que va costar l'any 1998 el Teatro Real de Madrid s'imputen íntegrament a la CAM en el criteri del flux monetari, mentre que es reparteixen entre totes les comu-

GRÀFIC 2: PIB PER CÀPITA EN PARITAT DE PODER DE COMPRA

Mitjana de les 166 regions de la UE-15 = 100

	1997	2000	Variació
1. Madrid	101	110	+9
2. Navarra	97	105	+8
3. País Basc	94	101	+7
4. Catalunya	100	99	-1
5. Balears	101	98	-3
6. La Rioja	90	91	+1
7. Aragó	90	88	-2
8. Cantàbria	77	80	+3
9. País Valencià	76	79	+3
10. Canàries	76	78	+2
11. Castella i Lleó	77	76	-1
12. Astúries	76	71	-5
13. Múrcia	68	69	+1
14. Castella-la Manxa	67	67	=
15. Galícia	64	65	+1
16. Andalusia	58	61	+3
17. Extremadura	55	53	-2

FONT: EUROSTAT

nitats autònomes segons el criteri del benefici (a Catalunya, però, en tots dos criteris les inversions al Liceu s'imputen únicament a Catalunya).

El ministre Montoro descartava aquesta setmana valorar l'estudi de Julio Alcaide en afirmar que "les diferents metodologies determinen diversos saldos fiscals, per la qual cosa no es poden treure conclusions definitives". Per a la comunitat acadèmica, però, hi ha uns criteris de territorialització més rigorosos que altres, fins al punt que Castells i el seu equip avisen que amb el criteri del benefici "cal mirar de no caure en perills importants". En aquest sentit, el prestigiós economista asturià Ángel de la Fuente, gens sospitós de veleïtats federalistes, conclou en la seva aproximació metodològica a la qüestió que "es reconeix que un excés de zel en l'aplicació del criteri del benefici pot ser molt contraproduent, per tal com dificulta la interpretació dels saldos fiscals i augmenta de manera perillosa el grau de subjectivitat de l'anàlisi" (FEDEA, 2001).

És, per tant, en la territorialització de les despeses a la CAM on els estudis

d'Alcaide i sobretot el d'Uriel fan "trampa", per tal com "centrifuguen" una gran part de la despesa i de la inversió públiques que, d'una manera física i efectiva, l'Estat realitza en el territori de la CAM. Els salaris dels 400.000 funcionaris de la capital, per exemple, hi són gastats en una gran major part (alimentació, roba, serveis), de la mateixa manera que si es considera que tots els espanyols són "beneficiaris" de la inversions en infraestructures fetes a la CAM s'estan reduint artificialment les despeses a imputar en la balança fiscal de a la CAM: aquest és el fonament del fictici dèficit fiscal madrileny.

Segons l'equip de Castells, però, entre 1991 i 1996 les despeses corrents i de capital a la CAM va ser superiors a les de Catalunya, fins al punt d'arribar a determinar

per a la CAM un saldo fiscal amb l'Estat igual a zero: el dèficit fiscal madrileny, segons aquest estudi, va ser en els anys esmentats tan astronòmic com fictici. Per a Alcaide, en canvi, aquestes despeses són sempre inferiors a la CAM, fins al punt d'estimar un dèficit fiscal madrileny lleugerament superior al català. Uriel, en darrer terme, aporta dades per càpita, i en la pàgina 406 hi figuren només tres comunitats com a úniques contribuents netes a l'Estat (gràfic 4). Segons aquest autor, Madrid suportaria dues terceres parts de tota la solidaritat interterritorial espanyola, per tal com Uriel encara "centrifuga" més que Alcaide la despesa i la inversió públiques de l'Estat a la CAM.

Conclusió

El debat al voltant de les balances fiscals i sobre la seva incidència en el creixement econòmic centra per fi el debat polític. Llevat de les estimacions recents de Julio Alcaide, aquest debat pivota al voltant de dos estudis acadèmics que acaben de l'any 1996, els quals no s'han pogut actualitzar per manca d'informació oficial; per criteris de transparència democràtica cal exigir la publicació de les estadístiques territorialitzades de l'Agència Tributària i dels diferents ministeris espanyols de recaptació, de despesa i d'inversió públiques de l'Estat. D'altra banda, en aquests vuit anys el govern del PP ha disminuït la imposició directa, ha augmentat la recaptació indirecta i ha retallat la despesa social, havent augmentat la pressió fiscal (impostos totals més cotitzacions socials) a Espanya del 35% al 38,5% del PIB espanyol entre 1996 i 2002. A la comunitat universitària catalana hi ha la sospita que tots aquests canvis han accentuat el mapa de la solidaritat territorial a l'Estat espanyol, amb l'agreujament d'alguns dèficits fiscals com ara el català, el valencià i l'illenc, que ja està lesionant el nostre creixement econòmic. En aquest sentit, el silenci oficial i l'absència total d'informació estadística no fan més que fer créixer les sospites en aquesta direcció: per què el govern del PP ha incomplert els mandats del Congrés dels Diputats de 1998 i 1999, que instaven el ministeri d'Hisenda a la publicació de les balances fiscals de les comunitats autònomes?

• COLLECTIU PER A LA CORRECCIÓ DEL DESEQUILIBRI
(www.desequilibri.org)

GRÀFIC 3: BALANCES FISCALLS DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES EL 2002

En milions d'euros

Saldo = (despeses corrents + despeses de capital) - ingressos corrents

	Despeses corrents	Despeses de capital	Ingressos corrents	Saldo
Madrid	36.290	3.076	50.708	-11.341
Catalunya	41.775	3.867	56.505	-10.862
Balears	4.783	559	8.435	-3.093
País Valencià	22.424	3.137	27.488	-1.927
País Basc	15.240	1.758	17.805	-807
Aragó	7.804	1.113	8.994	-78
La Rioja	1.702	184	1.898	-12
Navarra	3.717	593	4.286	+24
Cantàbria	3.322	673	3.405	+590
Múrcia	6.276	733	6.202	+807
Astúries	7.148	968	6.094	+2.021
Extremadura	5.900	965	4.767	+2.098
Castella-la Manxa	9.479	1.454	8.665	+2.267
Canàries	10.072	1.264	8.180	+3.155
Galícia	15.517	2.514	14.594	+3.438
Castella i Lleó	17.141	2.365	14.652	+4.854
Andalusia	39.156	4.285	34.744	+8.698

FONT: ALCAIDE I ALCAIDE, 'BALANCE ECONÓMICO REGIONAL, 1995-2002' (FUNCAS, 2004)

GRÀFIC 4: BALANCES FISCALLS. MITJANA 1991-1996

En milers de pessetes per càpita

	1991-1996
Madrid	-206.835
Balears	-144.973
Catalunya	-65.574
Aragó	+44.896
La Rioja	+55.819
País Valencià	+63.281
Navarra	+76.363
País Basc	+124.249
Cantàbria	+134.848
Castella i Lleó	+149.833
Múrcia	+158.449
Galícia	+177.556
Canàries	+200.633
Andalusia	+211.089
Castella-la Manxa	+213.245
Astúries	+232.176
Extremadura	+284.929

FONT: EZEQUIEL URIEL, 'UNA APROXIMACIÓN A LAS BALANZAS FISCALES DE LAS COMUNIDADES AUTÓNOMAS' (FBBVA, 2003)

ALBERT G.F.